

A highly detailed, symmetrical decorative border in a dark blue color. It features intricate scrollwork, acanthus leaves, and several large, stylized flowers with five petals and a central cluster of stamens. The border frames the central text and illustration.

GIOVANNI
BOCCACCIO

DEKAMERONAS

GIOVANNI BOCCACCIO

DEKAMERONAS

Iš italų kalbos vertė
EDVARDAS VISKANTA

VILNIUS 2010

PRASIDEDA PIRMA DEKAMERONO DIENA, KURIOJE
PO AUTORIAUS PAAIŠKINIMO, KO DĖLEI SUSIRINKO
DRAUGĖN IR ŠNEKUČIAVOSI ČIA VEIKIANTIEJI ASMENYS,
PAMPINĖJAI PIRMININKAUJANT, KIEKVIENAS KALBA
APIE TAI, KAS JAM LABIAU PATINKA.

Kiekvieną sykį, žaviosios damos, kai pamąstau, kokios iš prigimties jūs esate gailiaširdės, aš įsitikinu, kad šio veikalo pradžia jums bus kraupi ir slegianti, nes jau pačioje pratarmėje skausmingai užsimenama apie praėjusį marą, baisų visiems, kas jį yra matęs ar kitokiu būdu pažinęs. Bet aš nenoriu, kad jūs išsigąstumėt ir toliau nebeskaitytumėt manydamos, jog visą laiką turėsite žengti vien tik per ašaras ir dūsavimus. Ši siaubinga pradžia jums tebūnie tas pat, kas keliauninkams status ir niaurus kalnas, už kurio plyti gražiausia, maloniausia lyguma, tuo labiau viliojanti, kuo sunkiau užkopti į tą kalną ir nuo jo nusileisti. Kaip begalinis džiaugsmas užsibaigia skausmu, lygiai taip, negandoms praslinkus, vėl stoja linksmybė. Po šio trumpo liūdesio (sakau: trumpo, nes jis telpa vos keliuose žodžiuose²) seks tuojau smagybės ir malonumai, kuriuos pirmiau esu jums žadėjęs ir kurių po tokios pradžios niekas ir nelauktų, jeigu neperspėčiau. Teisybę sakant, jeigu būčiau galėjęs garbingai jus vesti prie trokštamo tikslo kitu keliu, o ne tokiu skardingu taku kaip šitas, aš mielai būčiau tat padaręs; bet kadangi, neužsimindamas apie tai, negalėjau paaikškinti, kodėl atsitiko tie dalykai, apie kuriuos čia toliau skaitysite, esu lyg ir priverstas visa tai aprašyti.

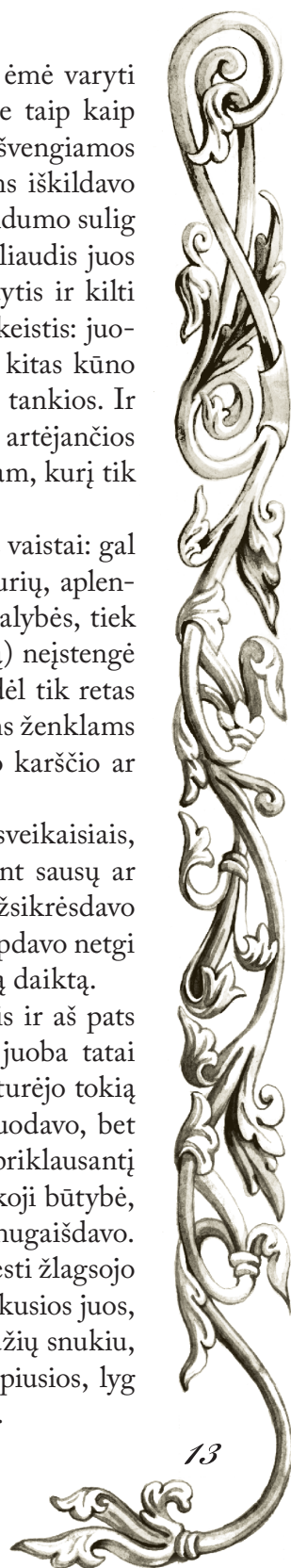
Taigi pasakysiu, kad nuo Dievo Sūnaus išganingo įsikūnijimo³ buvo jau praslinkę tūkstantis trys šimtai keturiasdešimt aštuoneri metai, kai šlovingąją Florenciją, gražiausią iš visų Italijos miestų, ištiko pražūtingas maras, kilęs dėl dangaus kūnų įtakos ar gal už mūsų nuodėmes teisingos Dievo rūstybės atsiųstas mirtingiesiems nubausti. Prieš kelerius metus prasidėjęs Rytų kraštuose ir nuvaręs į kapus nesuskaičiuojamą aibę gyvasčių, be paliovos persimesdamas iš vienos vietos į kitą, visur nešdamas pražūtį, atplūdo ir į Vakarus. Bejėgis čia buvo žmonių protas ir apdairumas: tam tyčia skirti pareigūnai apvalė miestą nuo visokiausių nešvarumų, buvo uždrausta čion įvežti ligonius, išleista daugybė patarimų, kaip saugoti sveikatą. Nieko nepadėjo nei nužemintos, dievobaimingos maldos, ne sykį, o daug kartų siunčiamos dangun per iškilmingas procesijas ar kito-

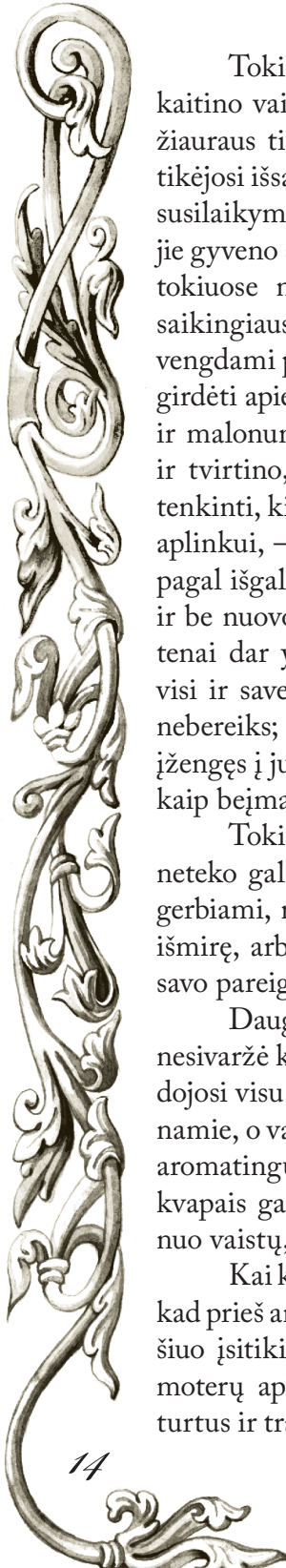
kias apeigas. Minėtaisiais metais jau pavasario pradžioje liga ėmė varyti pragaištingą savo darbą pasibaisėtinais ir keistais. Ji reiškėsi ne taip kaip Rytuose, kur ėmęs tekėti iš nosies kraujas būdavo aiškus neišvengiamos mirties ženklas; čia ligos pradžioje tiek vyrams, tiek moterims iškildavo pažastėse ar kirkšnyse kažkokie guzai; kai kurie jų išaugdavo didumo sulig vidutiniu obuoliu ar kiaušiniu, vieni stambesni, kiti mažesni; liaudis juos vadino gumbais. Trumpu laiku šie mirtini guzai imdavo rodytis ir kilti taip pat ir ant kitų kūno dalių. Paskiau ligos pobūdis pradėjo keistis: juodos ar mėlynos dėmės daugeliui nuberdavo rankas, šlaunis ir kitas kūno dalis; vieniems jos būdavo didelės ir retos, kitiems smulkios ir tankios. Ir kaip tie guzai iš pat pradžių, o ir paskiau būdavo tikriausias artėjančios mirties ženklas, lygiai tą patį pranašavo ir šitos dėmės kiekvienam, kurį tik jos išberdavo.

Nuo šios ligos negelbėjo nei gydytojų patarimai, nei jokie vaistai: gal čia kalta buvo ligos prigimtis, o gal neišmanėliai gydytojai (kurių, aplenkiant saujelę mokytojų daktarų, tuomet buvo prisėję devynios galybės, tiek moterų, tiek ir vyrų, neturinčių jokio supratimo apie mediciną) neįstengė atspėti ligos priežasties, taigi ir nesurado tinkamo vaisto. Todėl tik retas kuris pasveikdavo, o beveik visi mirdavo į trečią dieną minėtiems ženklams pasirodžius, vieni greičiau, kiti vėliau, daugelis netgi be jokio karščio ar kitokių reiškinių.

Šis maras siautėjo baisiai: nuo ligonių, bendraujančių su sveikaisiais, jis persimesdavo ir ant šiųjų, panašiai kaip liepsna peršoka ant sausų ar riebių daiktų, kai jie per arti stovi. Ir buvo dar blogiau: sveikieji užsikrėsdavo maru ne tik šnekėdami ar bendraudami su ligoniais, ši liga prilipdavo netgi palietus drabužius ar kokį kitą sergančiojo čiupinėtą ar naudotą daiktą.

Nustebsite išgirde, ką čia dabar pasakysiu. Jeigu daugelis ir aš pats nebūtume regėję savo akimis, vargu ar drįsčiau tuo tikėti, juoba tatau rašyti, nors ir būčiau girdėjęs iš patikimo žmogaus. Šis maras turėjo tokią užkrečiamą galią, kad ne tik žmogus žmogui lengvai jį perduodavo, bet daug kartų buvo matyta ir nuostabesnių dalykų: jeigu daiktą, priklausantį ligoniui ar mirusiam šia liga, paliesdavo ne kokia nors žmogiškoji būtybė, o gyvulys, tai ir jisai ne tik užsikrėsdavo maru, bet netrukus ir nugaišdavo. Tarp kitko, kartą aš pats tuo įsitikinau savo akimis: gatvėje išmesti žlagsojo skarmalai vargšo žmogelio, mirusio tokia liga; dvi kiaulės, užtikusios juos, savo papratimu, ėmė uoliai taršyti ir purtyti į visas šalis iš pradžių snukiu, o paskui dantimis. Po trumpos valandėlės, bent kiek pasitampiusios, lyg nuodų apsiėdusios, jiedvi krito negyvos ant nelemtųjų skudurų.

Tokie dalykai ir daugelis panašių ar dar siaubingesnių kėlė baimę ir kaitino vaizduotę tiems, kurie, išlikę gyvi, beveik visi tesiekė vieno labai žiauraus tikslo: vengti ligonių ir bėgti nuo jų daiktų; taip elgdamiesi jie tikėjosi išsaugosią savo sveikatą. Kai kurie manė, jog santūrus gyvenimas ir susilaikymas nuo bet kokio pertekliaus daug padeda atsispirti šiai ligai. Todėl jie gyveno siaurame ratelyje, atsiskyrę nuo visų, rinkdavosi ir užsirakindavo tokiuose namuose, kur nebuvo ligonių ir kur gyventi patogiau; kuo saikingiausiai valgydami skaniausius valgius, gerdami geriausius vynus ir vengdami prabangos, nesileisdami į kalbas nė su vienu ir nenorėdami nieko girdėti apie ligonius ir mirtį, siautėjančią už durų, jie leido laiką su muzika ir malonumais, kokių tik galėjo turėti. Kiti laikėsi priešingos nuomonės ir tvirtino, kad daug gerti, smagintis, bastytis su dainomis ir pokštais, tenkinti, kiek įmanoma, savo geismus, juoktis ir šaipytis iš visko, kas dedasi aplinkui, – štai tikriausias vaistas nuo šios negerovės. Ir kaip jie sakė, taip pagal išgales ir darė: dieną naktį bastėsi iš tavernos į taverną, gėrė be galo ir be nuovokos, ir dažniausiai svetimuose namuose, jei tik pajusdavo, kad tenai dar yra kuo pasmagurianti ir pasimėgauti. Tatai buvo lengva, nes visi ir save, ir savo mantą pavedė likimo valiai, tarsi daugiau ir gyventi nebereiks; todėl dauguma namų tapo bendra nuosavybe, ir pašalietis, įžengęs į juos, jausdavosi lyg tikras šeimininkas. Ir šitie sugyvulėję žmonės kaip beįmanydami vengė ligonių.

Tokiam sielvartui ir nedaliai ištikus mūsų miestą, beveik visiškai neteko galios ir išnyko tiek Dievo, tiek ir žmonių įstatymai, lig šiol taip gerbiami, nes jų saugotojai ir vykdytojai, lygiai kaip ir kiti, visi arba buvo išmirę, arba sirgo, arba tiek mažai beturėjo tarnautojų, kad nevaliojo eiti savo pareigų. Todėl kiekvienas galėjo daryti ką tinkamas.

Daugelis laikėsi vidurinio kelio tarp tų dviejų, aukščiau paminėtų. Jie nesivaržė kaip pirmieji valgydami, negėrė ir neištvirkavo kaip antrieji, naudojami visu tuo saikingai, pagal savo skonį ir poreikius. Jie neužsisklėsdavo namie, o vaikščiojo visur, pasiėmę kas gėlių, kas kvapnių žolynų, kas įvairių aromatingų šaknelių, kurias dažnai uostė manydami, kad labai gera tokiais kvapais gairinti savo smegenis: mat oras tada buvo sunkus ir dvokiantis nuo vaistų, nuo ligos, nuo pūvančių lavonų smarvės.

Kai kurie laikėsi žiauresnės, bet gal teisingesnės nuomonės, sakydami, kad prieš antkryčius nėra geresnio vaisto, kaip bėgti nuo jų. Vadovaudamiesi šiuo įsitikinimu, nesirūpindami nieku, vien tik savimi, daugybė vyrų ir moterų apleido gimtąjį miestą, nuosavus namus ir būstus, gimines bei turtus ir traukė užmiestį, į svetimas ar savas sodybas, tarsi Dievo rūstybė,

šiuo maru baudžianti nuodėmingus žmones, jų nesurastų, kad ir kur jie pasislėptų, o užgriūtų tik pasilikusius miesto mūruose; arba gal jie manė, kad niekas neišliks čia gyvas ir kad visiems atėjo paskutinė valanda.

Nors šitie žmonės, taip įvairiai galvojantys, ir ne visi išmirė, bet ne visi ir išsigelbėjo; priešingai, visur daugelis jų apsirgdavo; ir kaip jie, dar sveiki, duodavo pavyzdį kitiems, apleisdami susirgusius gimines ir bičiulius, taip dabar patys merdėjo visų apleisti.

Negana, kad miestelėnas vengė miestelėno, kaimynas nesirūpino kaimynu, kad giminės retai, o kartais ir niekad nelankė vienas kito ir matydavosi tik iš tolo, ši neganda įvarė į moterų ir vyrų širdis tokią baimę, jog brolis apleisdavo brolių, dėdė sūnėną, sesuo brolių ir dažnai žmona vyrą; dar daugiau ir beveik neįtikima: tėvai ir motinos vengė lankyti ir prižiūrėti savo vaikus, lyg jie būtų svetimi.

Todėl susirgusiems vyrams ir moterims, o jų buvo begalinė daugybė, nelikdavo jokios kitos pagalbos, kaip tik draugų gailestingumas (nors gailiaširdžių buvo reta) arba godumas tarnų, susigundžiusių pernelyg didele alga; bet tokių darėsi vis mažiau, ir tai buvo dažniausiai storžieviai vyrai ir moterys, nepratę slaugyti, temoką tik paduoti kokį nors ligonio prašomą daiktą ar prižiūrėti mirštantįjį; tokioje tarnyboje sykiu su uždarbiu jie prarasdavo ir gyvybę.

Iš to, kad ligonius apleisdavo kaimynai, giminės ir draugai, o tarnų buvo maža, kilo beveik negirdėtas iki tol paprotys: net ir puikiausia, kilmingiausia gražuolė apsirgusi nesidrovėdavo vyriškio paslaugų; nepaisydama, jaunas jis ar senas, be jokios sarmatos apnuogindavo prieš jį bet kurią kūno dalį lyg prieš moterį, jeigu tik to reikalavė liga; galbūt dėl šios priežasties pasveikusiuoju dorovė paskiau ir smuko. Daug išmirė ir tokių, kurie gal ir būtų išgiję, jeigu jiems būtų buvusi suteikta pagalba. Trūkstant tinkamos priežiūros sergantiesiems ir antkryčiui kaskart vis plačiau įsisiautėjant, mieste dieną ir naktį išmirdavo tokia daugybė, kad klaiku buvo tatai girdėti, ne tik matyti.

Tarp miestelėnų, kurie išliko gyvi, atsirado papročių, priešingų ligšioliniams. Buvo įprasta (kaip regime dar ir šiandieną), kad moterys, giminės ir kaimynės susirenka į mirusiojo namus ir čia aprauda velionį drauge su tais, kurie jam buvo ypatingai artimi. Paskui prie velionio namų sueina giminaičiai, kaimynai ir apščiai kitų miestelėnų; atvyksta pagal velionio luomą ir dvasininkų; bičiuliai užsikelia karstą ant pečių, ir gedulinga procesija su vaško žvakėmis ir giesmėmis neša į tą bažnyčią, kurią jis dar prieš mirtį būdavo pasirinkęs. Kai įsisiautėjo maras, šie papročiai

